

СТАНОВИЩЕ

от: доц. д.н. Стоил Мавродиев, Югозападен университет „Неофит Рилски“
върху дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.2. Психология

Докторска програма: Позитивна психология

Автор: Кристиана Енева

Тема: „Позитивни когнитивни процеси и удовлетвореност от романтичните отношения
в ранна зряла възраст“

Научен ръководител: проф. д-р Юрий Павлов Янакиев, Пловдивски университет
„Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Дисертационният труд на Кристиана Енева е разработен в рамките на докторската програма по Позитивна психология към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“. Докторантката демонстрира задълбочен интерес към позитивната психология, с фокус върху връзката между позитивни когнитивни процеси (оптимизъм, надежда и осъзнатост) и удовлетвореността от романтичните отношения. Процедурата по разработването на дисертацията е проведена в съответствие с академичните изисквания, като са спазени всички формални и научни стандарти. Кристиана Енева проявява висока мотивация, професионализъм и умения за самостоятелна научна работа, което се отразява в задълбочения анализ и оригиналния подход към изследваната проблематика.

2. Актуалност на тематиката

Темата на дисертационния труд е изключително актуална в контекста на съвременната психологическа наука, особено в областта на позитивната психология. Изследването на връзката между когнитивни процеси като оптимизъм, надежда и осъзнатост и удовлетвореността от романтичните отношения е от значение както за теоретичните изследвания, така и за практическите приложения в консултирането и терапията. В условията на нарастващи предизвикателства пред междуличностните отношения, трудът на Енева предлага ценен принос към разбирането на факторите, които допринасят за благополучието в романтичните връзки.

3. Познаване на проблема

Кристиана Енева демонстрира задълбочено познаване на изследвания проблем. Теоретичната част на дисертацията включва обширен обзор на литературата, обхващащ ключови концепции като оптимизъм, надежда и осъзнатост, с акцент върху тяхната роля в контекста на романтичните отношения. Използвани са авторитетни източници от водещи изследователи като Снайдер, Селигман и други, което показва добро запознаване с международната научна литература. Докторантката успешно интегрира теоретичните

рамки с емпиричните си изследвания, демонстрирайки способност за критичен анализ и синтез на научните данни.

4. Методика на изследването

Методологията на изследването е добре структурирана и отговаря на високите стандарти за емпирична работа в психологията. Използвани са три валидирани скали: Скалата за житейска ориентация (LOT-R) за измерване на оптимизма, Скалата за надежда при възрастни (AHS) и Скалата за осъзнато внимание (MAAS). Извадката включва 541 участници на възраст между 18 и 65 години, което осигурява представителност за популацията в зряла възраст. Приложени са статистически методи като факторен анализ, корелационен анализ и тестове за значимост, което гарантира надеждност и валидност на резултатите. Докторантката отбелязва ограниченията на самоотчетните методи, което подчертава нейната критична нагласа към методологията.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е обемен (345 страници) и добре структуриран, с ясно изразена логическа последователност. Той включва теоретична част, емпирично изследване и анализ на резултатите, което позволява цялостно разглеждане на темата. Основните приноси са:

Дисертационният труд има класическа структура.

Въведението представя темата, целите и значимостта на изследването. То е добре структурирано, като ясно очертава контекста на позитивната психология и необходимостта от изследване на романтичните отношения. Хипотезите са ясно формулирани и логично свързани с целите на изследването. Въведението успешно поставя основата за теоретичния и емпиричния анализ, но би могло да включи по-детайлно представяне на българския контекст.

Теоретична част е изключително обемна и задълбочена, обхващаща ключови концепции като оптимизъм, надежда и осъзнатост. Главите, посветени на тези конструкти (напр. стр. 14-72 за оптимизъм и надежда, стр. 101-124 за осъзнатост), демонстрират задълбочено познаване на литературата и умение за синтез. Теоретичният обзор е подкрепен с референции към водещи изследователи (Снайдер, Селигман, Кабат-Зин), както и с анализ на връзката между тези процеси и романтичните отношения. Силата на тази част е в систематизацията на знанията за съответните конструкти.

Главата за методологията е добре разработена, с подробно описание на извадката (541 участници), инструментите (LOT-R, AHS, MAAS) и статистическите методи (напр. факторен анализ). Изборът на валидирани скали и представителна извадка е силна страна, но ограниченията на самоотчетните методи заслужават по-детайлен анализ, особено по отношение на потенциалните пристрастия.

Резултати: Тази част представя резултатите от емпиричното изследване, включително факторен анализ, корелационен анализ и тестове за разлики по демографски характеристики (напр. пол, възраст, продължителност на връзката).

Резултатите са представени ясно, с използване на таблици и графики, което улеснява тяхното разбиране.

Дискусионната част синтезира резултатите и ги свързва с теоретичната рамка, като подчертава връзките между позитивните когнитивни процеси и удовлетвореността от романтичните отношения. Заключението обобщава приносите и предлага насоки за бъдещи изследвания. Тази част е ценна заради интеграцията на емпиричните данни с теорията.

Дисертацията е добре балансирана между теоретична дълбочина и емпирична строгост.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Кристиана Енева е автор на публикации, свързани с темата на дисертацията, което показва нейната ангажираност в разпространението на научните резултати. Личният ѝ принос е значителен, тъй като тя е разработила изследването самостоятелно, включително дизайна, събирането на данни и анализа. Използването на валидирани инструменти и прилагането на сложни статистически методи подчертава нейните аналитични умения. Освен това, комуникацията ѝ с международни изследователи (напр. д-р Майкъл Шайер) за получаване на разрешения за използване на скали демонстрира професионализъм и инициативност.

Приемат самооценката на приносите, формулирани от докторантката. Те могат да бъдат обобщени по следния начин:

- **Апробиране и адаптация на методически инструменти:** Адаптирани и апробирани са скали за измерване на оптимизъм (LOT-R), надежда (AHS), майндфулнес (MAAS) и удовлетвореност от романтични отношения (RAS и FSAS) за българското население. Това позволява тяхното прилагане в локален контекст с висока надеждност (алфа на Кронбах).
- **Емпирични данни за българското население:** Събрани са актуални данни за нивата на изследваните конструкти сред лица в ранна (20–40 г.) и средна/късна зрялост (над 40 г.), които позволяват сравнение с международни проучвания и разкриват културни специфики.
- **Установяване на връзки между конструктите:** Доказана е положителна корелация между позитивните когнитивни процеси и удовлетвореността от романтични отношения. По-специално, майндфулнес се откроява като ключов фактор за продължителността на връзките (по-високи нива при връзки над 15 години).
- **Влияние на демографски фактори:** Разкрити са различия по възраст (по-високи нива на позитивни процеси при по-зрели индивиди), пол (мъжете показват по-висок майндфулнес и когнитивна удовлетвореност) и наличие на деца (по-ниска удовлетвореност при родители). Няма значима връзка с наличието на връзка, но продължителността ѝ влияе върху майндфулнес.

- **Теоретичен модел и практически приложения:** Предложен е модел за връзката между конструктите, който може да се използва в образованието (за развитие на умения), клиничната практика (интервенции за двойки) и социалните услуги (подкрепа за уязвими групи). Това допринася за подобряване на благополучието и намаляване на разводите.

7. Автореферат

Авторефератът е изготвен в съответствие с академичните изисквания и предоставя ясна и сбита информация за целите, методологията, резултатите и приносите на изследването. Той е добре структуриран и улеснява разбирането на основните аспекти на дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Резултатите от дисертационния труд имат потенциал за приложение в следните области: психологическо консултиране, образователни програми, по-нататъшни изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Кристиана Енева представлява значителен принос към позитивната психология и изследването на романтичните отношения в ранна зрялост. Той демонстрира високо ниво на научна строгост, оригиналност и практическа приложимост. С оглед на качеството на изследването, методологията и приносите, давам своята положителна оценка и препоръчвам и на останалите членове на Научното жури да гласуват положително за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Кристиана Енева по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление: 3.2. Психология, Докторска програма „Позитивна психология“

21 юли 2025 г.

Изготвил становището:

доц. д.н. Стоил Мавродиев